

İDARİ COĞRAFYA

KONU 6: Türkiye'deki Yönetmelik Kademelenme ve Yönetmelik Bölünüş

1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BULUNMAYAN İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

Ç. Belediye Yönetmelik Alanları

- İlçelerin yönetmelik sınırları (=mülki idare sınırları) içerisinde kalan sahada köylerin yanı sıra belediyeler tarafından yönetilen alanlar da bulunmaktadır.
- Belediye yönetmelik alanı olarak ifade edilen söz konusu bu ünitelerin içerisinde şehir, kasaba nitelikli yerleşmeler ile kasaba niteliği kazanamamış köy özellikli yerleşmeler ve bunların yanı sıra tarım, otlak, orman, maden alanları vb. bulunabilmektedir.
- Merkez ilçelerde il (valilik) teşkilatının bulunduğu yerleşmeye **il merkezi** denilmektedir.
- Diğer (taşra) ilçelerde ise kaymakamlık teşkilatının bulunduğu yerleşmeye ise **ilçe merkezi** denilmektedir.

1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BULUNMAYAN İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

Ç. Belediye Yönetmelik Alanları

- İl merkezi veya ilçe merkezi durumundaki bir kentsel yerleşmede bulunan belediyenin hizmet vermekle yükümlü olduğu alan il merkezinin ya da ilçe merkezinin belediye yönetmelik alanını ifade etmektedir.
- İlçenin yönetmelik alan sınırları içerisinde il merkezi, ilçe merkezi dışında belediyesi bulunan yerleşmeler de bulunabilmektedir. Bu yerleşmeler, **“belde”** unvanıyla mülki idare kademesindeki il ve ilçe merkezlerinden ayrı tutulmaktadır.
- Diğer bir ifadeyle il veya ilçe merkezi görevi üstlenmemiş belediye örgütlü yerleşmelere belde adı verilmektedir.
- Gerek il-ilçe merkezi konumundaki şehrin veya kasabanın, gerekse belde statüsündeki diğer yerleşmelerin belediye yönetmelik alan sınırlarının komşu köy ve belediye sınırlarıyla çakışması ve arada boşlukların olmaması gerekmektedir.
- Ancak mevcut durumdaki ilçe içi yönetmelik bölünüşte köy ve belediye yönetmelik alan sınırlarının birbirini tamamlar şekilde çakışmadığı ve ileri düzeyde uyumsuzlukların bulunduğu görülmektedir.

KONU 6: Türkiye'deki Yönetmelik Kademelenme ve Yönetmelik Bölünüş

1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BULUNMAYAN İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

2018 yılı verilerine göre, büyükşehir belediyesi kurulmamış normal statüdeki 51 ilde 840 belediye yönetmelik alanı bulunmaktadır.

İl merkezi belediye yönetmelik alanı	51
İlçe merkezi belediye yönetmelik alanı	403
Belde yönetmelik alanı	386
TOPLAM	840

Kaynak: <https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx> E.T. 28.05.2018

1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BULUNMAYAN İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

1. İl Merkezlerinde Belediye Yönetmelik Alanları

- Bir ilin yönetmelik alanının tümüne yönetim merkezliği yapan, aynı zamanda merkez ilçenin ilçe merkezi durumunda olan, valilik teşkilatının ve diğer resmi kuruluşların içerisinde yer aldığı belediye örgütlü yerleşmelere **il merkezi** denilmektedir.
- İl merkezi konumundaki bir kentsel yerleşmeye birinci derecede komşu olan köylerin ve belediye teşkilatlı yerleşmelerin yönetmelik sınırları, aynı zamanda il merkezi durumundaki kentsel yerleşmenin belediye yönetmelik sınırını belirlemektedir.
- Örneğin, Afyonkarahisar ilinin il merkezi olan Afyonkarahisar şehri, kuzeyden Küçükçoban, Erenler köyleri ile Beyyazı kasabası; doğudan Akcin, Çavdarlı köyleri; güneyden Sülün kasabası ile Ataköy, Kışlak, Küçükkalecik köyleri; batıdan ise Erkmen kasabasının yönetmelik sınırları ile çevrelenmektedir.

1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BULUNMAYAN İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- Afyonkarahisar Belediyesi'nin hizmet alanı sınırıyla karşılaştırılması gereken bu sınırlar, aynı zamanda Afyonkarahisar şehrinin yönetmelik alanı sınırıdır.
- İlgili şekilde görüldüğü gibi, Afyonkarahisar şehrinin yönetmelik alanı, bütünüyle şehrin yerleşim alanı durumunda olmayıp, bu alan içinde tarım, mera ve çayır alanları ile tarım dışı araziler de yer almaktadır.
- Bu sınırlar içinde kalan saha Afyonkarahisar Belediyesi'nin hizmet alanı durumundadır.

1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BULUNMAYAN İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

2. İlçe Merkezlerinde Belediye Yönetmelik Alanları

- Bir ilçenin yönetmelik alanının bütününe merkezlik yapan, içerisinde kaymakamlık teşkilatının ve ilgili diğer resmi kuruluşların yer aldığı belediye örgütlü yerleşmelere **ilçe merkezi** denilmektedir.
- İlçe merkezi yerine “ilçe” denilmesi yanlış bir ifade şekli olmakta ve sanki ilçenin yönetmelik alanının tümünden söz ediliyor anlamı doğmaktadır.
- Büyükşehir belediyesi bulunmayan 51 ildeki 403 ilçe merkezinin belediye yönetmelik alan sınırlarını, komşu köylerle belediye teşkilatlı yerleşmelerin yönetmelik alan sınırları belirlemektedir.

KONU 4: Türkiye'deki Yönetmel Kademelenme ve Yönetmel Bölünüş

Günümüzde Türkiye'deki Yönetmel Kademelenme ve Yönetmel Bölünüş

- Afyonkarahisar iline bağılı Emirdağ ilçe merkezi ve yakın çevresine ait yönetmel bölünüş haritası incelendiğinde, Emirdağ kasabasına ait yönetmel alanın Karaağaç, Elhan, Ağılıık, Yavuz, Soğukkuyu, Dereköy, Tezköy, Başkonak ve Tabaklar köylerinin sınırlarıyla çevrelendiği görölmektedir. Bu sınırlar içinde kalan arazi Emirdağ kasabasına ait olup, tümüyle Emirdağ belediyesinin yönetim ve denetimi altında olması gerekmektedir.

Kaynak: Özçağlar, A. (2015). Yönetmel Coğrafya. Ankara: Nika Yayınevi, s.83

3. Beldelerin Belediye Yönetmelik Alanları

- Mülki idare bölünüşü içinde görev alan kentsel yerleşmelere il merkezi, ilçe merkezi unvanları verilmektedir.
- Bunların dışında il merkezi, ilçe merkezi görevi almamış belediye örgütlü yerleşmelere yerel yönetimle ilgili bir statü kazandırılarak **belde** unvanı verilmiştir.
- Aslında belde, şehir anlamında Arapça bir sözcük olup, genelde tüm belediye örgütlü yerleşmeleri (il merkezlerini, ilçe merkezlerini ve belde denilen yerleşmeleri) kapsamaktadır. Gerçek anlamıyla uyuşmasa da yönetmelik sistemimiz içinde yerel yönetimle ilgili bir terim olarak yönetmelik coğrafyada da yer almaktadır.
- Beldeler, *köy, kasaba veya şehir* özellikli olabilmektedir.

4. Köy ve Belediye Yönetmelik Alanlarının Dışında Yer Alan Hazine Arazilerinin Yönetmelik Bölünüş İçindeki Yeri

➤ Köylerin ve belediye teşkilatlı yerleşmelerin yönetmelik alanları ile bütünleşen veya onlardan ayrı üniteler oluşturan devlete ait hazine arazileri, güncel mülki yönetmelik bölünüş tablosuna göre alt kademede ilçelerin, üst kademede ise illerin yönetmelik alanları içinde yer almaktadır.

➤ Devletin özel ve genel mülkiyetinde bulunan araziler olarak tanımlanan hazine arazileri, dağlık alanlar, yayla alanları, orman alanları, milli park alanları, doğal sit alanları, maden alanları, göl ve bataklıklar, plajlar, akarsu yataklarından oluşmaktadır.

➤ Hazine arazilerinin bütününe devlet adına tapu siciline tescili yapılmamıştır. Tescili olanlara hazinenin özel mülkiyetinde olan araziler, tescilsiz olanlara hazinenin genel mülkiyetinde olan araziler denir.

KONU 4: Türkiye'deki Yönetmelik Kademelenme ve Yönetmelik Bölünüş

1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BULUNMAYAN İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

Rize ili Çamlıhemşin ilçesinin yönetmelik bölünüş haritası

KONU 4: Türkiye'deki Yönetmelik Kademelenme ve Yönetmelik Bölünüş

1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BULUNMAYAN İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- Hazine arazileri yönetmelik bölünüş, mülkiyet ve arazi kullanımı bakımından Türkiye'nin en sorunlu alanlarını oluştururlar.
- Çoğunluğu tarım arazilerinden oluşan hazinenin özel mülkiyetindeki taşınmazlar ile devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazlar, süreç içerisinde çeşitli yasalarda yer alan hükümler doğrultusunda gerçek ve tüzel kişilere, kamu kurumlarına ve yerel yönetim birimlerine yasalarında öngörülen yöntemlerle devredilmektedir.
- Bu kapsamda genelde izlenen yöntem de hazine arazilerinin çoğunlukla bedelsiz olarak yerel yönetimlere aktarılmasını sağlamaktır.

1. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ BULUNMAYAN İLLERDE YÖNETSEL BÖLÜNÜŞ

- Kentlerin yerleşik ve gelişme alanlarında yer alan hazine arazileri planla karara bağlanan kullanıma dayalı olarak değerlendirilmektedir.
- Dolayısıyla hazine arazileri, konut, ticaret, sanayi vb. yapılanmaya uygun alanlarda kaldıklarında, bu amaçla kullanılmalarının ya da bu amaçlarla satışlarının yolu açılmaktadır.
- İllerin yönetmelik alanı içinde belediyelerin yönetim alanları dışında kalan sahalardan sorumlu yerel yönetim organı "İl Özel İdaresi"dir.
- 5197 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'na göre, il özel idarelerinin görev alanı illerin yönetmelik sınırları içindeki tüm sahayı kapsamakla birlikte, uygulamada ilin tümünde ve belediyelerin hizmet alanı dışında kalan sahalarda olmak üzere iki farklı görev alanı bulunmaktadır.